

Trygghet, ansvar och respekt på

Järvenskolan 2023-2024
Grundskola; Förskoleklass, åk. 1-6

Årlig plan mot diskriminering, trakasserier
och kränkande behandling

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling	4
Vision	5
Ordlista	5
Skolans arbete - ansvarsfördelning	6
Kartläggning under läsåret	7
Mål samt främjande och förebyggande åtgärder för läsåret	12
Övergripande främjande och förebyggande åtgärder	12
Kränkande behandling	13
Trakasserier och sexuella trakasserier	14
Diskrimineringsgrunderna	14
Kön	14
Könsöverskridande identitet eller uttryck	14
Etnisk tillhörighet	15
Religion eller annan trosuppfattning	15
Funktionsvariation	15
Sexuell läggning	15
Ålder	16
Delaktighet - förankring - information	16
Kompetensutveckling	17
Uppföljning och utvärdering	18
Frågeställningar som undersöker skolans verksamhet	19
Frågeställningar som analyserar skolans verksamhet	19
Uppmärksamma – utreda – dokumentera – åtgärda och följa upp diskriminering, trakasserier och kränkande behandling mellan elever	19
Bilaga 1: Vuxen kränker barn/elev	21
Bilaga 2: Barn/elev kränker barn/elev	22
Dokumentation av kränkande behandling/trakasserier	23
Kontakter för mer information	24

Bakgrund

Diskriminering, trakasserier och kränkande behandling är olagliga handlingar. I skolan är trygghet och studiero grundförutsättningar för utveckling och lärande. För att stärka dessa grunder och de rättigheter varje människa har till sin egen okränkbarhet har vi två lagar.

Diskrimineringslagen (2008:567) har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Lagen omfattar även förbud mot sexuella trakasserier och trakasserier som har samband med diskrimineringsgrunderna. Skolan är enligt lag skyldig att arbeta med aktiva åtgärder för att motverka all form av diskriminering (Kap 2 och 3). Detta arbete ska dokumenteras.

Skollagen (kap 6) anger att kränkande behandling av barn och elever är förbjudet.

Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling

Alla skolor ska bedriva ett målinriktat arbete för att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. En plan för arbetet mot kränkande behandling måste enligt lagen upprättas. Där ska det tydligt framgå vilka insatser skolan gör för att skapa en trygg skola med en god arbetsmiljö för alla.

Det ska även finnas riktlinjer och rutiner som klargör hur verksamheten motverkar samt agerar om diskriminering eller någon form av trakasserier påstås ha inträffat. Här ska det framgå hur skolan bedriver ett fortlöpande arbete med aktiva åtgärder.

Skolans plan ska innehålla en redogörelse för vilka främjande och förebyggande åtgärder som ska påbörjas eller genomföras under läsåret vad gäller diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. En uppföljning, utvärdering och analys av dessa åtgärder ska finnas med i planen för efterföljande år.

Arbetet med de aktiva åtgärderna bedrivs på skolan i fyra steg och omfattar kränkande behandling, trakasserier och samtliga diskrimineringsgrunder. Detta sker utifrån ett aktivt och **ständigt** pågående arbete enligt cirkelmodellen, se nedan.

De fyra stegen som skolans personal ska bedriva

1. Undersöka den egna verksamheten för att upptäcka om det finns risker för kränkning, diskriminering, trakasserier – inklusive sexuella trakasserier – eller repressalier samt andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter. Det kan både vara reella, faktiska hinder och hinder i form av attityder, normer och strukturer.
2. Analysera orsakerna till de risker och hinder som har upptäckts.
3. Åtgärda – genomföra åtgärderna för att förebygga kränkning, diskriminering och trakasserier, detta för att främja lika rättigheter och möjligheter.
4. Följ upp och utvärdera arbetet.

I planen ska det finnas med rutiner för hur man åtgärdar situationer där kränkningar eller trakasserier skett och hur sådana händelser dokumenteras. Det ska tydligt framgå hur ansvaret för olika åtgärder är fördelat mellan rektor och personalen i skolan. Samverkan med elever, vårdnadshavare och personal är obligatorisk och kan ske med representanter från olika grupper.

Vision

På Järvenskolan arbetar vi för att motverka alla former av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Vår målsättning är att ha en god arbetsmiljö där alla bemöts med respekt och känner trygghet, trivsel och arbetsglädje.

Ordlista

Diskriminering

När skolan behandlar någon, elev eller vuxen, sämre än andra på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, funktionsnedsättning eller ålder.

Direkt diskriminering

En person missgynnas genom att han eller hon behandlas sämre än andra.

Indirekt diskriminering: Skolan missgynnar genom att förutsätta att alla bör behandlas lika.

Trakasserier

Handlingar som kränker en annan persons värdighet och som har samband med diskrimineringsgrunderna ovan. Både elever och personal kan göra sig skyldiga till trakasserier.

Sexuella trakasserier

Kränkande handlingar som har sexuell anspelning.

Kränkande behandling

När en persons uppträdande kränker en annan persons värdighet utan att kränkningen har samband med diskrimineringsgrunderna ovan. Kränkningar är ofta ett uttryck för makt eller förtryck.

Kränkningar kan vara:

- Fysiska (slag, knuffar)
- Verbala (hot, svordomar, öknamn)
- Psykosocial (utfrysning, blickar)
- Texter och bilder (lappar, foto, sms)

Mobbning

När en eller flera personer vid upprepade tillfällen medvetet kränker någon. De som mobbar utövar sin makt över den de ger sig på.

Det är den utsatte eleven som avgör om beteendet eller handlingen är oönskat eller kränkande. Varje elev har rätt att få stöd och bli tagen på allvar. En utredning ska göras och åtgärder vidtas. Elev som deltagit i en utredning om kränkning, trakasserier eller diskriminering får inte utsättas för repressalier.

Skolans arbete - ansvarsfördelning

Det är rektors ansvar att:

- all personal, alla elever och vårdnadshavare känner till att diskriminering, trakasserier och kränkande behandling inte är tillåtet i skolan.
- skolan granskar sin verksamhet för att upptäcka risker för diskriminering, trakasserier och kränkningar.
- det drivs ett målinriktat arbete för att främja ett tryggt klimat och motverka diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.
- en årlig plan upprättas, utvärderas och revideras i samarbete med personal, elever och vårdnadshavare.
- en utredning görs och att åtgärder vidtas om skolan får kännedom om att diskriminering, trakasserier eller kränkningar förekommer.
- se till att skolan har en modell för dokumentation av sådana händelser.

Det är personalens ansvar att:

- följa skolans årliga plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.
- ifrågasätta och reflektera över de normer och värderingar som förmedlas.
- vara lyhörd för stämningen på skolan och hur det sociala samspelet i klasserna fungerar.
- tillsammans med eleverna ta fram klassens och skolans trivselregler.
- i det vardagliga arbetet prata med eleverna om konfliktlösning och påtala kränkningar.
- åtgärder vidtas när diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling misstänks, anmäls eller upptäcks.
- dokumentera fall av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.
- följa upp utredda fall av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Personalen i skolan förväntar sig att föräldrar

- påtalar diskriminering, trakasserier och kränkande behandling som förekommer i skolan.
- ställer upp och samarbetar med skolan när det gäller hanteringen av sådana händelser.
- stöttar sina barn att vara goda kamrater.

Personalen i skolan förväntar sig att elever

- påtalar om det förekommer trakasserier eller kränkande behandling i skolan.
- är goda kamrater och följer skolans och klassens ordningsregler.

Vid misstanke om diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling kontakta snarast skolan!

Kontaktpersoner inom skolan

- Klassläraren, skolans växel 0570-76 4000
- Rektor Rickard Eriksson, tel. 076-764 42 24
- Skolans elevhälsoteam med rektor:
- Skolsköterska Camilla Jönning, tel. 070-092 46 73
- Kurator Elin Larsson, tel. 070-191 27 68
- Specialpedagog Christina Engström, tel. 070-590 13 00

Kartläggning under läsåret

Eleverna i åk.1 – åk.6 har under höstterminen besvarat den kommungemensamma grundskolenkäten. Detta är en årlig kartläggning för att upptäcka diskriminering, trakasserier och kränkande behandling på skolan.

Eleverna i förskoleklass – åk.6 har under vårterminen genomfört skolans egen måbra/klimatenkät. Varje elev har då individuellt svarat på frågor som berör trivsel och trygghet i klassen och på skolan. De har även skrivit ner saker som de tycker är bra, samt saker de vill ändra på i klassen/skolan.

Mentorerna i klasserna har dagliga samlingar där man stämmer av läget. Personalen/arbetslaget träffas kontinuerligt varje vecka där skolans verksamhet i stort diskuteras. Samarbete genomförs gärna i skolan faddersystem där äldre elever tar hand om de som är yngre. Samtliga klasser har klassråd där elevernas synpunkter samlas och diskuteras. En del frågor tas vidare till elevrådet. En gång varje månad, klassvis enligt schema, träffas specialpedagog, rektor, mentor för klassen och eventuell resurs i ett "förberedande EHM" (ElevHälsöMöte) där elevernas mående och utveckling går igenom och diskuteras. Vid utvecklingssamtalen följs varje elevs mående och utveckling upp tillsammans med vårdnadshavare. När situationer har uppstått och elever inte har mått bra, t.ex. på grund av en incident som hänt på rasten, har personalen omedelbart samtalat med de elever som varit berörda. Vid behov har även kontakt tagits med vårdnadshavare. Observationer genomförs när vi behöver veta mer. Kränkningar tas om hand och utreds direkt och dokumenteras i kommunens blankett "Dokumentation av kränkande behandling/trakasserier/diskriminering". Uppkomna kränkingsärende är vi skyldiga att anmäla till huvudmannen.

Skolsköterskan har varje år hälsosamtal med samtliga elever i förskoleklass och i klass 4.

Sammanfattning av svaren på enkäter

Enkät som genomförts med samtliga grundskoleelever i kommunen, nov. 2022

Nedan visas svaren för Järvenskolans elever i en jämförelse med svaren från 2020, 2021 och 2022. De procentvärden som anges är den andel av eleverna som svarat att påståendet stämmer helt/stämmer till stor del.

Järvenskolan åk 1-3	2020	2021	2022
Jag trivs bra i skolan	89,6	86	95,6
Jag har arbetsro på lektionerna	70,2	66,8	86,3
Jag känner mig trygg i skolan	94,1	86,5	90,4
Jag har vänner i skolan	95,6	94	100

Tabell 1

Källa: Arvika kommuns grundskoleenkät åk 1-3. Svaren har angetts i procent

70 elever (av 76 har svarat). En jämförelse har gjorts med svaren från 2021 och 2022.

Värdet på samtliga påståenden har helt klart ökat.

Järvenskolan åk 4-6	2020	2021	2022
Jag trivs bra i skolan	94,1	94,2	81,3
Jag har arbetsro på lektionerna	68,7	62,2	57,6
Jag känner mig trygg i skolan	88,2	84,9	86,8
Jag har vänner i skolan	98	89,1	98,2

Tabell 2

Källa: Arvika kommuns grundskoleenkät åk 4-6. Svaren har angetts i procent

55 elever (av 63 har svarat). En jämförelse har gjorts med svaren från 2021 och 2022.

På frågan om trivsel och att ha arbetsro där har värdet minskat. Värdet för trygg i skolan och att ha vänner i skolan har ökat.

Järvenskolans måbraenkät som genomförts med förskoleklass – åk3, april 2023

Järvenskolan	2021	2022	2023
Jag känner mig toppen/bra när jag är i skolan	89	90	90
Jag trivs toppen/bra med mina skolkamrater	90	92	94
Jag tycker det är toppen/bra i klassrummet	89	80	84

Tabell 3

Källa: Järvenskolans egen måbraenkät/ett urval av flera frågor. Svaren har angetts i procent

I april 2023 svarade 94 av 94 elever (från förskoleklass till åk 3) på enkäten.

En jämförelse har gjorts med svaren från 2022 och 2023.

Svaren visar att trivseln i skolan ligger lika. Trivseln med kamrater och trivseln i klassrummet har ökat.

Enkäten visar vidare ett högt resultat vad gäller att man trivs med att vara ute på rast och man trivs med de vuxna och man tycker att det finns vuxna att prata med. Trivseln i musiksalen har ökat.

Det bästa med Järvenskolan tycker eleverna t.ex. är att leka med kompisar, att ha vänner, raster, leka och hoppa med kähästarna, badhuset och gympan.

Några saker som eleverna skulle vilja ändra på är t.ex. att vara fler i kompisgungan, staket ända ner till marken vid innebandyplanen, mer kähästhinder och gräs på fotbollsplanen.

Vid en jämförelse mellan Arvika kommunenkäten ht-22 och Järvenskolans egen enkät vt-23 ser vi att värdena har ökat på båda men ökningen är mer markant i kommunenkäten.

Järvenskolans klimatenkät som genomförts med åk 4-6, april 2023

Järvenskolan	2021	2022	2023
Jag trivs i klassen	97,9	90,4	86,2
Jag känner mig trygg i klassen	98,0	88,4	82,7
Jag har kamrater i skolan/klassen	93,7	96,2	91,3

Tabell 4

Källa: Järvenskolans egen klimatenkät/ett urval av flera frågor. Svaren har angetts i procent

I april 2023 svarade 58 av 63 elever (från åk 4 till åk 6) på enkäten.

En jämförelse har gjorts med svaren från 2022 och 2023.

Sammantaget för hela stadiet så har samtliga påståenden minskat. Minskningen står för åk 4 och åk 6. Åk 5 har höga värden på samtliga påståenden.

Platser som kan upplevas otrygga är inne på toaletterna och i omklädningsrummet.

Arbetsron varierar och upplevs inte alltid tillräcklig. Många svarar att de har en bra kontakt med mentor. Något färre upplever att de vuxna lyssnar och bryr sig.

Det bästa med Järvenskolan tycker eleverna t.ex. är kompisar, vänner, skolgården, att det finns mycket att göra och att det är en lagom stor skola.

Några saker som eleverna skulle vilja ändra på är t.ex. att man ska vara mer försiktig med leksakerna, mer arbetsro i klassrummet, längre rast och att man får vara i skogen.

En jämförelse mellan Arvika kommunenkäten ht-22 och Järvenskolan egen klimatenkät vt-23 ser vi att i kommunenkäten har vissa värden ökat medan det i vår egen klimatenkät har minskat.

Analys av grundskolans kartläggning samt åtgärder under läsåret

Åtgärder som fått positiv effekt för trivseln och tryggheten:

Skolan har haft ett gemensamt, aktivt och reflekterande förhållningssätt till de normer och värden som den förmedlat genom sin organisation och undervisning. De kränkningar och konflikter som har kommit till personalens kännedom har föranlett omedelbara åtgärder. Vid ärenden där vårdnadshavare har kontaktats har personal, rektor, elever och vårdnadshavare varit delaktiga under utredningsarbetets gång.

Skolans Trygghetsteam samlas 3 ggr/termin. Teamet består av rektor, specialpedagog, skolkurator, skolsköterska och en personalrepresentant från åk fsk-3 och en från åk 4-6 samt ev. en representant från fritids/alternativt en skriftlig rapport från dem. Teamet diskuterar och arbetar för att Järvenskolan och skolans fritidselever och personal ska ha en god psykisk och fysisk arbetsmiljö. Teamet går också igenom protokollen från elevrådsmötena. Arbetet är ett förbyggande arbete där allas åsikter tas tillvara.

Svaren på Arvikas kommunenkät och skolans egen enkät har analyserats av rektor, specialpedagog och lärare. De har sedan diskuterats med eleverna i klasserna. Resultatanalys har även gjorts i skolans Trygghets- och EHT-team. Vi tar fasta på enkätsvaren och utgår från resultatet när vi organiserar och skapar regler.

På arbetslagsmöten har personalen haft återkommande diskussioner kring förhållningssätt gentemot elever och kring hur man löser olika problem och situationer. Gemensamma skolregler har formulerats. Ett gemensamt förhållningssätt och agerande är viktigt för oss samtidigt som det förankrar normer och värderingar hos eleverna. En gång i månaden, på "förberedande EHM-möten", har mentor, ev. resurs, specialpedagog och rektor diskuterat och följt upp elevernas mående och utveckling.

Samtliga klasser har haft klassråd och därefter elevråd under läsåret.

Analys och slutsatser av årets resultat samt förbättringsåtgärder; Årskurs fsk-3:

Analys:

Vi ser att trivseln i skolan är stor, de flesta elever trivs med sina skolkamrater och de vuxna på skolan.

Undersökningen visar att trivseln har förbättrats.

Vi kan utläsa att i de klasser man kan dela eleverna i mindre grupper är trivseln högre. Klassrumsmiljön utgör till viss del en "kravsituation" som några elever har svårare för och därmed uttrycker det genom ett missnöje.

Några barn har också svårt för att fokusera framåt, att vara uthålliga i skolarbetet. De elever som är negativa förmedlar det i klassrummet vilket övriga elever kan tycka är jobbigt.

Vi ser att trivseln på rasterna kan förbättras. Det kan bero på otrygghet bland de yngsta eleverna.

Vi har flera gånger uttryckt vår oro för situationen i omklädningsrummen vid idrott. Hur säkrar vi upp och gör omklädningsituationen trygg?

Slutsats:

Sammantaget är resultatet fortsatt högt utifrån samtliga frågeställningar. Vi ser dock att situationen i omklädningsrummet måste förändras. Eleverna upplever det jobbigt med blandade klasser. Situationen på rasterna behöver ses över.

Jämförelse med förra årets resultat:

Vi ser en ökad trivsel i musiksalen vilket känns väldigt positivt. Tryggheten för alla elever i omklädningsrummen måste ses över.

Inom vilka områden behöver det göras insatser?

Vad gör vi?

Ansvariga?

- I omklädningsrummen på idrotten och rasterna.
- Det ska alltid finnas en vuxen i omklädningsrummen på idrotten
- Dela låg- och mellanstadiet så att de har rast vid olika tidpunkter

- Det är en organisatorisk fråga och en fråga utifrån vad som prioriteras

[Analys och slutsatser av årets resultat samt förbättringsåtgärder; Årskurs 4-6:](#)

Analys:

De allra eleverna trivs i klassen och känner sig trygga. En stor andel upplever också att de har kamrater i skolan, men det finns också några få som känner sig otrygga framförallt på toaletterna samt i omklädningsrummen.

Vad det gäller arbetsron så varierar det lite mellan klasserna. I diskussioner behöver vi mentorer förtydliga vad som menas med arbetsro och vad vi förväntar oss.

Många upplever sig ha en bra kontakt med sin mentor.

Slutsats:

Tryggheten hos eleverna tro vi beror på att vi arbetar som klasslärare, samt att vi i arbetslaget har haft en liten frånvaro, samt att några ur arbetslaget även varit integrerade i andra klasser vissa dagar. Detta tror vi ökar tryggheten hos eleverna samt att alla vuxna och barn känner varandra mer eller mindre. De flesta elever säger i enkäten att de har en bra relation till sin mentor i samtliga klasser.

Jämförelse med förra årets resultat:

Tidigare år har fotbollsplanen varit en otrygg plats för enstaka elev, vilket inte upplevs idag. Det kan bero på att det finns en rastvärd vid fotbollsplanen vid varje rasttillfälle. Situationen runt toaletterna och omklädningsrummen är oförändrat. Över lag är trivseln och tryggheten fortsatt hög.

Inom vilka områden behöver det göras insatser?

Vad gör vi?

Ansvariga?

Vi ser att ett flertal elever från varje klass känner sig otrygga inne på toaletterna.

Vi har kommit överens om att eleverna som måste gå på toaletten under en lektion måste

be om lov för att gå dit. Detta för att minimera att det blir ansamlingar runt toaletterna

Behöver man gå på toaletten under rast är det ok att gå på toaletten där man känner sig mest trygg.

Ansvariga för detta är mentorer som meddelar klasserna de nya reglerna gällande toalettbesök.

Några elever känner även otrygghet i omklädningsrummen.

För att mentorerna ska få veta varför det är så uppmuntrar de klassen att de ska skriva ner anonymt vad det är som känns jobbigt så att vi kan diskutera kommande åtgärder.

Analys och slutsatser av årets resultat samt förbättringsåtgärder; EHT-team/Trygghetsteam:

Årskurs F-åk3: Eleverna mår bra överlag. De trivs med de vuxna och de upplever att rasterna är bra och att de har mycket att leka med. Positiv utveckling att vi nu ser en ökning av att musiksalen upplevs bättre. Viktigt fortsättningsvis är att vuxna är närvarande och tillgängliga.

Årskurs 4-6: Positivt som lyfts fram av eleverna är att ha vänner och kamrater. Många tycker att vuxna bryr sig, men inte alla. Detta kan utvecklas vidare. Arbetsron kan variera, ett område som också kan vara ett utvecklingsområde.

Mål samt främjande och förebyggande åtgärder för läsåret

Med utgångspunkt från utvärderingen och analysen av föregående års arbete samt kartläggningen revideras målen och nya åtgärder bestäms för årets plan.

Mål

- Elever ska känna sig trygga i att all personal aktivt ingriper, åtgärdar och följer upp, så snart någon form av diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling upptäckts eller anmälts, d.v.s. nolltolerans.
- Vi har en god arbetsmiljö, där alla bemöts med respekt, känner trygghet, trivsel och arbetsglädje. Alla använder ett respektfullt och vårdat språk.
- All personal ska veta hur de ska agera vid upptäckt av diskriminering/trakasserier/kränkande behandling.
- Vi ska i de årliga enkätsvaren från eleverna kunna se en positiv utveckling, vad gäller deras svar om trygghet, trivsel, arbetsglädje och arbetsklimat.
- Vi ska under året bygga upp en samlad bild av hur det främjande och förebyggande arbetet som görs på skolan ser ut, för att inför nästa läsår kunna utveckla det vidare.

Delmål:

- Fortsätta förbättra språkbruket
- Planera in klass- och elevråd vid terminsstart
- Fortsätta med fadderarbetet
- Uppmärksamma och arbeta med hallsituationen, en viktig del av en bra skola.
- Enas om tolkning av regler, påföljder samt hur och när man ska agera i olika situationer
- Arbeta med en nolltolerans mot skojbråk

Övergripande främjande och förebyggande åtgärder

Skolnivå

- Skolan har ett gemensamt, aktivt och reflekterande förhållningssätt till de normer och värderingar som den förmedlar genom sin organisation och undervisning.
- Diskussioner förs inom personalgruppen för att enas om tolkning av regler, påföljder samt hur och när man ska agera i olika situationer.
- Närvarande och engagerade vuxna i skolan.
- Trygghetsfrågor som stående punkt på arbetslagsmöten.
- Gemensamt ta fram skolans ordningsregler vid terminsstart. Uppföljning på klassråd och beslut på Elevråd. Om ordningsreglerna inte följs vidtar skolan åtgärder.
- Personalen i EHT-teamet finns vid behov med som handledare och stöd för lärarna och övrig personal. Detta för att skapa en samsyn kring förhållningssätt, arbetsmetoder och strategier för elever i behov av särskilt stöd.

Gruppnivå

- Personalen tar tillfällen i akt och bemöter elevernas attityder och värderingar.
- Samarbetsövningar: Ge eleverna exempel och modeller på när/hur man visar respekt och tar hänsyn samt hur de kan använda det i praktiken, t.ex. på raster och i konfliktsituationer.
- Trygghetsfrågor diskuteras regelbundet på klassrådet och förs vid behov vidare till elevrådet.
- Gemensamt framtagna ordningsregler för klassen. Dessa följs kontinuerligt upp på klassråden.

- I den dagliga verksamheten med eleverna finns det med moment som tar upp värdegrundsfrågor.
- Exempel på metoder som används för att stärka gruppen/klassen: värderingsövningar, samtal, temaarbete, rollspel, trygghetsövningar, diskussioner kring rättigheter och skyldigheter, massage, yoga och mindfulness - Barn i balans etc.

Individnivå

- Elevsamtal, enskilt eller i smågrupper.
- Genom samtal stärka enskilda elever, positiv förstärkning.
- Uppmärksamhet på situationer där elever kan riskera att känna sig uteslutna eller kränkta på annat sätt.
- En fungerande dialog mellan skola-hem-skola.
- Samtal med berörda elever då kränkningar förekommer, samt dokumentation, kontakt med vårdnadshavare, fylla i blankett om kränkande behandling/trakasserier/diskriminering, samt stöd från elevhälsoteamet.
- Pedagogerna kan utifrån behov och önskemål boka tid med personal från elevhälsoteamet för att få stöd och handledning i det sociala arbetet med elever och föräldrar.

Ansvar: Rektor och all personal

Kränkande behandling

Främjande och förebyggande åtgärder:

- Skolan granskar varje läsår rutiner på skol- grupp- och individnivå för att upptäcka och se om de kan innebära risk för kränkningar av elever.
- Diskussioner med eleverna förs om de sociala mediernas betydelse vad gäller risk för kränkningar, d.v.s. vilket ansvar var och en har för det som skrivs och vilka bilder som publiceras.
- Personalen är medveten om sin betydelse som förebild genom sitt förhållningssätt och agerande.
- Skolan arbetar på olika sätt med begrepp ur Lgr 22, såsom demokrati, mänskliga rättigheter, respekt, ansvar med mera
- Ett förebyggande arbete med språkbruket sker i klasserna.
- Personalen arbetar med socialt emotionellt lärande i klassrummet som syftar till att alla ska känna sig lika värda. Detta ska ske under hela skoldagen.
- Skolans personal har nolltolerans mot alla former av kränkningar och ingriper genast. Det här gäller även om personalen får kännedom om kränkningar som förekommer på fritiden inom de sociala medierna, då det påverkar elevens/elevernas skolsituation.
- Personalen är lyhörd och tar elevernas signaler på allvar.
- Alla klasser diskuterar i början av höstterminen vilka ordningsregler som ska gälla på skolan, med speciell inriktning mot diskriminering och kränkande behandling. De följs sedan upp i elevrådet där reglerna slutligen bestäms. Även lokalvårdare, kökspersonal och vaktmästare görs delaktiga i arbetet.
- Det förs ett medvetet arbete och en kontinuerlig information mellan personalen för att skapa en gemensam grundsyn kring regler och bemötande av elever, i de fall man behöver ingripa.
- En kontinuerlig dialog förs med eleverna för att tydliggöra vad som är viktigt på rasterna och lektionerna för att alla ska trivas.
- Angräpa språkbruket utifrån vad som upplevs som kränkningar. Diskutera och synliggöra jargonger elever emellan. Personalen ingriper omedelbart om en elev visar tråkig jargong eller attityd.

- Arbeta med att stärka eleverna så maktstrukturer och hierarkier inte får möjlighet att utvecklas. Ibland styr personalen gruppindelningar för att inte ge utrymme för uteslutningar. Personalen är särskilt uppmärksam på faran för gruppbildning och andra oönskade effekter, till exempel när eleverna står i led.
- Konflikter bearbetas enskilt, i grupp och tillsammans med föräldrar, utifrån situationen. Bedömningen när föräldrar ska kontaktas görs av läraren, till exempel när föräldrar och lärare behöver ha gemensamma strategier.
- Tydlighet mot eleverna och en medveten träning för att få ljudnivån i klassrum, matsal, idrottshall och korridorer på en lagom nivå.
- Sträva efter att organisera rastvärdssystemet effektivt och med genomtänkta lösningar, till exempel rastvärdar både på framsidan och baksidan av skolbyggnaden och på de ställen där elever har upplevt sig otrygga (se sammanställning av trygghetsenkät).
- Uppmuntra barnen till nya kontakter för att lösa upp olika gruppkonstellationer.

Ansvar: All personal

Trakasserier och sexuella trakasserier

Främjande och förebyggande åtgärder:

- Skolan har en nolltolerans vad gäller trakasserier, såväl sexuella som sådana med hänsyftning till diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
- Personalen för diskussioner med eleverna om språkbruk som kan uppfattas som trakasserande och har sexuell anspelning.

Ansvar: All personal

Diskrimineringsgrunderna

Kön

Främjande och förebyggande åtgärder:

- Skolan ska skapa förutsättningar för eleverna att kunna utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av stereotypa könsroller.
- Genusperspektivet ska finnas med i alla beslut som rör skolans organisation och verksamhet.
- En medveten fördelning av "taltid" för att ge flickor och pojkar samma förutsättningar.
- Oavsett om man är pojke eller flicka har man rätt att välja aktivitet efter intresse. Eleverna får exempel genom att titta på film, läsa böcker etc.

Ansvar: Rektor och all personal

Könsöverskridande identitet eller uttryck

Främjande och förebyggande åtgärder:

- Alla elever skall bemötas med respekt oavsett elevens känsla av könsidentitet.
- All verksamhet på vår skola ska genomsyras av ett genusperspektiv för att öka jämställdheten.
- Om någon elev inte identifierar sig som flicka eller pojke eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön bemöts det med förståelse och respekt. Samtal och reflektioner med eleverna ska ske i naturliga sammanhang.

- Oavsett om man är pojke eller flicka har man rätt att välja aktivitet efter intresse. Eleverna får exempel genom att titta på film och läsa böcker.

Ansvar: All personal

Etnisk tillhörighet

Främjande och förebyggande åtgärder:

- All personal medverkar till att utveckla barnens och elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och förmåga att ta ansvar för andra människor.
- Tolk används vid samtal och möten.
- All personal tar tillfällen i akt och bemöter elevernas attityder och föreställningar runt etniska likheter och olikheter, demokrati och jämlikhet.
- Tydliggöra via tolk för föräldrar med utländsk härkomst vad skolan har för förväntningar på elevernas skolgång.

Ansvar: All personal

Religion eller annan trosuppfattning

Främjande och förebyggande åtgärder:

- I det vardagliga arbetet bemöts elevers frågor och funderingar, till exempel om olika trosuppfattningar.
- Uppmärksamma och arbeta med mångkultur och de högtider som våra elever firar.

Ansvar: All personal

Funktionsvariation

Främjande och förebyggande åtgärder:

- Planera och anpassa skolans lokaler och verksamhet efter de olika behov som finns för elever och vårdnadshavare med funktionsvariation.
- Vårdnadshavare med funktionsvariation ska ges samma möjligheter som övriga vårdnadshavare att besöka skolan och delta i anordnade aktiviteter.
- Arbeta med att öka kunskapen hos elever och personal om olika funktionsvariationer. Ha en förståelse om vikten av ett bra bemötande.
- Anpassa arbetssätt och material utifrån elevernas behov.
- Inom varje klass ordna aktiviteter där man kan få känna på några förutsättningar för olika funktionsvariationer.
- Planera in och ge pauser till elever som har stort rörelsebehov.

Ansvar: Rektor och all personal

Sexuell läggning

Främjande och förebyggande åtgärder:

- Arbeta för ökad förståelse, respekt och acceptans för olika sexuella läggningar.
- Diskussioner om olika familjebildningar tas upp i klasserna i naturliga sammanhang.
- Samtal och reflektioner med eleverna kring deras bruk av ord med sexuell anspelning.

Ansvar: All persona

Ålder

Främjande och förebyggande åtgärder:

- Skolans lokaler och skolgård är till för alla oavsett ålder.
- Nyanlända elever skolplaceras utifrån ålder och social mognad.

Ansvar: Rektor och all personal

Delaktighet - förankring - information

Augusti/september

- Planen för läsåret 2023-2024 presenteras för eleverna.
- Arbetet mot målen och med åtgärderna för läsåret planeras av personalen och elevernas tankar och förslag tas tillvara.
- Planen för läsåret 2023-2024 presenteras vid första föräldramötet under höstterminen -23 och läggs ut på skolans webbplats.

November

- Den kommungemensamma elevenkäten genomförs med åk.1-3. Mentorerna i förskoleklasserna gör en muntlig avstämning med varje elev. Uppföljning med eventuella justeringar görs i planen.

April

- En måbraenkät genomförs med alla elever från förskoleklass till åk 3. En klimatenkät genomförs med alla elever från åk 4 till åk 6. De sammanställs av specialpedagog. Resultaten analyseras i arbetslagen, i Trygghetsteamet samt i EHT-teamet. Mentorerna diskuterar resultaten i sina klasser och diskuterar tillsammans förslag på åtgärder.

Juni

- Vid en pedagogisk konferens eller PKU-dagar i juni granskas läsårets arbete. Med utgångspunkt från enkäterna, olika kartläggningar och den dokumentation som finns analyseras och utvärderas samtliga mål i planen, samt hur arbetet har fungerat på organisations-, grupp- och individnivå. Nya mål och åtgärder diskuteras. Utvärderingsfrågorna i planen används som stöd.
- Samtal med eleverna klassvis om mål och åtgärder för kommande läsår. Elevernas synpunkter och förslag tas tillvara, enskilda såväl som elevrådets.
- Gemensamma mål, förebyggande och förhindrande åtgärder för läsåret 2023-2024 dokumenteras i skolans *Kvalitetsredovisning* och är ett underlag för den revidering som görs i början av nästa läsår.

Under läsåret följs arbetet kring den *Årliga planen mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling* kontinuerligt upp i samtliga klasser. Detta för att säkerställa att alla elever behandlas lika och att elevernas åsikter tas tillvara. Skolans likabehandlingsarbete följs även regelbundet upp på Elevhälsoteamets möten under hela läsåret.

Vårdnadshavare har möjlighet att kontinuerligt lämna synpunkter på planen och på arbetet med likabehandling, till rektor, ansvarig mentor eller till elevhälsoteampersonal. Exemplar av den *Årliga*

planen mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling ska finnas i skolans krisplan samt i varje klassrum. Planen finns även utlagd på skolans hemsida.

Ansvar: Rektor, klasslärare, specialpedagog och EHT-team

Kompetensutveckling

Bokcirkel med diskussioner till boken " Vad LÄRARE och andra vuxna behöver veta för att FLER POJKAR SKA LYCKAS I SKOLAN" av Frank Zimmerman

Betyg och bedömning

Särbegåvade elever

NTA- utbildningar

Selektiv mutism

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Sluta räkna börja se

LGR – 22

Metakognition

Läs- och skrivinlärning

Så genomför du en varierad matematikundervisning med förmågorna i centrum med Johanna Bolling

Stationsarbete med Natalie Lindgren

Uppföljning och utvärdering

September/oktober

- Avstämning görs, kring klassens och elevernas mående och utveckling, kontinuerligt en gång/månad på schemalagda "förberedande EHM" (ElevHälsaMöte) med start i september. Vid behov görs även intervjuer, observationer och kartläggningar.
- Vid höstterminens föräldramöte och utvecklingssamtal samlas enskilda föräldrars synpunkter in och tas tillvara.

November

- Alla elever svarar på en kommunövergripande enkät med frågeställningar runt likabehandling, trygghet och inflytande i skolan. Svaren sammanställs centralt och skickas till skolan för vidare analys och eventuella åtgärder på skolan.

April

- Alla elever (åk f – åk 6) svarar på skolans egen måbra/klimatenkät. Vid behov görs intervjuer, observationer och kartläggningar. Svaren analyseras och utvärderas i arbetslagen, i EHT-teamet och tillsammans med eleverna i respektive klass.
- Vid vårterminens utvecklingssamtal samlas enskilda föräldrars synpunkter in och tas tillvara.

Juni

- Arbetslagen gör en bedömning av måluppfyllelsen och en utvärdering av planens främjande och förebyggande åtgärder. Samtidigt görs en utvärdering av planens övriga delar.
- Varje klass gör också en utvärdering av de främjande och förebyggande åtgärderna.
- Övriga synpunkter på planen samlas in.
- Synpunkter från enskilda föräldrar tas tillvara.
- Arbetslagen och klasserna diskuterar vilka förebyggande och främjande åtgärder som ska prioriteras kommande läsår.
- Personalen beslutar vilka mål som ska finnas med i nästa års plan.
- Elevhälsoteamet ansvarar för att utvärderingen sammanställs skriftligen. De ansvarar även för eventuell revidering av planen och för att nya mål och åtgärder skrivs in.
- Uppföljning och utvärdering av planen ska vara klar senast augusti månad. Arbetet är en del av skolans systematiska kvalitetsarbete.

Dokumentation

En uppföljning/utvärdering ska leda fram till: Vilka åtgärder som har varit bra, fungerat och vad som behöver förbättras. Vad som har gjorts och vad som planeras. Hur man har samverkat med elever och personal. Utvärderingen dokumenteras i skolan *Systematiska kvalitetsredovisning*. I slutet av läsåret, juni månad, görs en slutgiltig årlig utvärdering som ligger till grund för kommande läsårs Årliga plan.

Ansvarig: Rektor och all personal

Stödfrågor vid utvärderingen av planens mål och åtgärder

- Har vi nått vårt mål?
- Har åtgärderna genomförts? (Om inte: Varför och vem bär ansvaret?)
- Vilka åtgärder planeras men har ännu inte vidtagits?
- Åtgärder som gett positiv effekt. Vad var bra?
- Vilka åtgärder behöver förbättras? Hur?
- Har vi använt resurserna rätt?
- Hur har samverkan skett?

Frågeställningar som undersöker skolans verksamhet

- Har nya risker och hinder uppmärksammats vid utvärderingen och vilka nya åtgärder behöver göras?
- Har risker för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling framkommit i kommunens grundskoleenkät?
- Har några konkreta händelser inträffat som kan upplevas som diskriminering trakasseri eller kränkande?
- Förekommer repressalier?
- Har diskriminering, trakasseri eller kränkande behandling uppmärksammats av elev- eller lärarorganisationer?
- Granska riskerna för diskriminering, trakasseri och kränkning utifrån organisationsnivå: Resursfördelning, lokaler, utemiljö, personella resurser granskas på arbetslagsträffar, APT, EHT och klasskonferenser. Riskerar skolan, genom sin organisation, att diskriminera elever och föräldrar direkt, indirekt, genom bristande tillgänglighet eller genom handlingar som kan upplevas som instruktioner till diskriminering eller repressalier? Granskas mot diskrimineringsgrunderna.
- Granska riskerna för diskriminering, trakasserier och kränkningar utifrån gruppnivå och individnivå: Elevernas upplevelser och synpunkter fångas upp vid gruppintervjuer, enkätfrågor, samtal med elever, elevråd. Upplevelser och synpunkter fångas upp vid utvecklingssamtal.
- Förekommer beteenden från vuxnas sida som kan upplevas som diskriminering, trakasserier eller kränkningar?

Frågeställningar som analyserar skolans verksamhet

- Vilka risker har framkommit?
- Vad är orsaken till riskerna?
- Hur kan riskerna minimeras? Vilka åtgärder behöver göras?
- Vad är orsaken till händelser som upplevts som diskriminering, trakasserier eller kränkningar? Hur har de följts upp? Och hur kan de förebyggas i fortsättningen?

Framåt

- Hur använder vi oss av våra erfarenheter i kommande läsårs "Årlig Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling"?

Uppmärksamma – utreda – dokumentera – åtgärda och följa upp diskriminering, trakasserier och kränkande behandling mellan elever

Allmänna rutiner för att uppmärksamma:

- Trygghetsfrågor tas upp inom arbetslagen.
- Trygghet och trivsel tas upp på utvecklingssamtalen.
- Regelbundna samtal med enskilda elever i klasserna.
- Enkäter.

- Uppmärksamhet inför förändrat beteende.
- Dokumentation och kartläggning.
- Dialog med hemmen.
- Frånvarostatistik med uppföljning.

Ansvar: All personal

Bilaga 1: Vuxen kränker barn/elev

Om en vuxen utsätter ett barn/en elev för trakasserier, sexuella eller med hänsyftning till någon av diskrimineringsgrunderna gäller samma rutiner.

1. När en vuxen kränker ett barn eller en elev ska man som kollega och/eller chef reagera och påtala hur man upplevde situationen.
2. Ansvarig rektor meddelas om vad som hänt och vilka åtgärder som vidtagits i den akuta situationen. Rektor meddelar huvudman.
3. I en situation där kränkning misstänks eller har förekommit börjar rektor att utreda genom att ta reda på fakta kring vad som har hänt. Rektor pratar med såväl den som utsatts som med den som utförde kränkningen och gör klart att detta inte får förekomma samt vilka följderna blir om beteendet fortsätter. Den som blivit kränkt ges budskapet att skolans vuxna kommer att sätta stopp för kränkningarna samt att det inte är den kränktes fel att kränkningarna inträffat.
4. Samla ytterligare fakta kring kränkningarna genom att låta den kränkte berätta. Anteckna gärna uttryck och händelser. Exempel på frågeställningar är: Vad har hänt? Hur har den kränkte blivit utsatt? Vem kränker? Var sker kränkningarna? När sker kränkningarna?
5. Händelsen/händelserna utreds genom att den eller de som kränker berättar vad som hänt. Skolans syn på kränkningar klargörs tydligt. Skolan accepterar inte någon form av kränkningar. Alla kränkningar måste omedelbart upphöra. Samtalet bör avslutas med att skolan aldrig kommer att acceptera kränkningar och att kontroller kommer att ske så att kränkningarna verkligen upphör. Förnyad samtalstid bör bokas in för uppföljning.

Blanketten "Dokumentation av kränkande behandling" påbörjas och fylls på efterhand.

6. Elevernas vårdnadshavare informeras snarast om samtalen. Beroende på elevernas ålder och mognad, vem som leder samtalen, vad som hänt och hur akut händelsen är informeras vårdnadshavarna före eller efter samtalen. Ju yngre eleverna är, desto viktigare är det att vårdnadshavarna informeras om samtalen i förväg. Det är också extra viktigt att informera vårdnadshavarna i förväg om den/de som genomför samtalen är personer som eleverna inte känner särskilt väl.
7. Ansvarig rektor utreder händelsen och avgör hur uppföljningen ska se ut.
8. Uppföljning sker de närmaste dagarna samt åter efter ca två veckor. Ansvarig rektor dokumenterar uppföljningen av händelsen i den påbörjade blanketten samt beslutar och dokumenterar när ärendet är avslutat. Dokumentationen skickas till huvudman.
9. Den kränkte kan behöva extra stöd under längre eller kortare tid, till exempel i form av samtal.
10. Den eller de som kränkt behöver också följas upp och samtalas med under en period.
11. Om kränkningarna inte upphör är det viktigt att gå vidare utan dröjsmål. Detta sker genom att rektor alltid informeras och diskussion om beslut tas. Detta innebär att rektor kopplas starkare till utredning och åtgärder. De åtgärder som då skall övervägas är anmälan till Lärande och stöds verksamhetsledning och utskott, diskussion eller anmälan till socialtjänsten och/eller kontakter med polisen.

Bilaga 2: Barn/elev kränker barn/elev

Om barn/elev utsätter barn/elev för trakasserier, sexuella eller med hänsyftning till någon av diskrimineringsgrunderna gäller samma rutiner.

1. När skolan får kännedom om att en kränkning skett ska omedelbart åtgärder vidtagas. Ansvarig lärare/mentor meddelas om vad som hänt och vilka åtgärder som vidtagits. Ansvarig lärare/mentor pratar med såväl den som utsatts som med den som utförde kränkningen och gör klart att detta inte får förekomma samt vilka följderna blir om beteendet fortsätter. Den som blivit kränkt ges budskapet att skolans vuxna kommer att sätta stopp för kränkningarna samt att det inte är den kränktes fel att kränkningarna inträffat. Rektor informeras och meddelar huvudman. Mentor informerar berörda elevers vårdnadshavare om det inträffade och vilka åtgärder som kommer att vidtas.

2. Den/de som fått rektors uppdrag att utreda börjar med att ta reda på fakta kring vad som har hänt genom att låta den kränkta berätta. Anteckna gärna uttryck och händelser. Exempel på frågeställningar är: Vad har hänt? Hur har den kränkta blivit utsatt? Vem kränker? Vem är ledaren? Var sker kränkningarna? När sker kränkningarna?

Blanketten "Dokumentation av kränkande behandling" påbörjas och fylls på efterhand.

3. Den eller de som kränker berättar vad som hänt, en i taget och så nära i tid som möjligt. Skolans syn på kränkningar klargörs tydligt. Skolan accepterar inte någon form av kränkningar. Alla kränkningar måste omedelbart upphöra. Fråga gärna: "Vad kan du göra för att kränkningarna ska upphöra?" Samtalet bör avslutas med att skolan aldrig kommer att acceptera kränkningar och att uppföljning kommer att ske så att kränkningarna verkligen upphör. Förnyad samtalstid bör bokas in för uppföljning.

4. Berörd personal inom skolan informeras och vid behov elevhälsoteamet.

5. Elevernas vårdnadshavare informeras fortlöpande om samtalen. Ju yngre eleverna är, desto viktigare är det att vårdnadshavarna informeras om samtalen i förväg. Det är också extra viktigt att informera vårdnadshavarna i förväg om den/de som genomför samtalen är personer som eleverna inte känner särskilt väl.

6. Om vårdnadshavaren har synpunkter på skolans hantering av ärendet ombeds de kontakta huvudman, i det här fallet skolchefen.

7. Den kränkta och de som kränkt kan behöva extra stöd under längre eller kortare tid, till exempel i form av samtal med kurator eller skolsköterska.

8. Uppföljning sker dagen därpå och de närmaste dagarna samt regelbundet tills kränkningarna upphört. Kontinuerlig kontakt med berörda vårdnadshavare. Händelsen dokumenteras fortlöpande. När ärendet är avslutat skickas dokumentationen till huvudman.

9. Om kränkningarna inte upphör är det viktigt att gå vidare utan dröjsmål. Detta beslut tar rektor, vilket innebär att rektor kopplas starkare till utredning och åtgärder. De åtgärder som då skall övervägas är anmälan till socialtjänsten och/eller kontakter med polisen.

Dokumentation av kränkande behandling/trakasserier

Ärendet anmält av		Ansvarig handläggare i ärendet	
Den kränkte/trakasserade elevens namn		Personnummer	
Skola/förskola/fritidshem		Klass/avd	Anmälningdatum
Beskrivning av händelsen			
☐ Rektor informerad		Datum	
☐ Huvudman informerad		Datum	
☐ Tillbudsrapport inlämnad (<i>Vid fysisk skada</i>)		Datum	
	Information har skett till berörda (<i>personal, EHT, kamrater</i>)		Datum
1			
2			
3			
4			
5			
Datum för samtal med berörd elev (samt ev anteckningar)			
Datum för samtal med övriga inblandade (namn + ev anteckningar)			
Datum för kontakt med vårdnadshavare (samt ev anteckningar)			
☐ Åtgärdsprogram har upprättats		Datum	
☐ Åtgärdsprogram har inte upprättats		Datum	
Datum för uppföljning (ange med vem/vilka)			
☐ Ärendet är avslutat		Datum	
☐ Ärendet överlämnas till polis eller socialtjänst		Datum	

Blanketten samt övrig dokumentation arkiveras av rektor.
Kopia (exkl anteckningar) lämnas till LoS exp.

Kontakter för mer information

Barn- och elevombudet

Barn- och elevombudet finns på Skolinspektionen och ska hjälpa elever i frågor om kränkande behandling i skolan. Hit kan man vända sig för att få råd, stöd och hjälp.

Adress: Box 23069, 104 35 Stockholm

Tfn: 08-586 080 00, vardagar kl 09.00-12.00.

E-post: beo@skolinspektionen.se

Webbplats: beo.skolinspektionen.se

I Sverige har alla barn och ungdomar under 18 år en egen ombudsman som arbetar för deras rättigheter. Barnombudsmannen informerar om barnkonventionen, följer hur den fungerar i samhället, samt föreslår ändringar i lagar och regler.

Adress: Box 22106, 104 22 Stockholm

Tfn: 08-692 29 50

E-post: info@barnombudsmannen.se

Webbplats: barnombudsmannen.se

**Diskriminerings
ombudsmannen**

DO är en statlig myndighet som arbetar mot diskriminering och för allas lika rättigheter och möjligheter i samhället.

Adress: Box 4057, 169 04 Solna

Tfn: 08-120 20 700

E-post: do@do.se

Webbplats: do.se